

d Substantialia.] Quinimo iunctis alijs indicijs, ita communiter tenetur, ut habetur abunde per Olfac. decil. 79. sub num. 17. Item hic aduerte, quod variationes factæ circa factum principale non nocent inquisito, vbi sunt factæ super inquisitione inepta, & inualida, vt ex plurib. plene probat Rol. conf. 3. col. fi. lib. 3. Giach.

e Mendacium.] Adde tu, quod hanc comunem etiã vitra Olfac. vbi sup. dixit Nat. nofter cõf. 499. nu. 7. ex Gram. d. vor. 30. & de utroque vid. p. Rol. cõf. 14. nu. 19. lib. 4. Giach. f. Num. 119. Vide Alciat. conf. 18. numer. 5. lib. 7. Ros.

g Ego vero.] Contra Clarum tenet Farin. vbi sup. num. 9. Ros.

h Negotij.] Adde, quod alias non nocet, ut per Nat. conf. 42. nu. 4. & conf. 43. col. 2. & per Crauet. conf. 260. post num. 5. uerf. 2. ubi alios allegat, & num. 6. re. p. det, quod uariatio consideratur, quando est dolosa, non autem si fit per errorem: & paulo inferius etiam dicit, uariatione indicium ad torturam fieri non posse, nisi prius constet commissum esse flagitium, quæ not. Item quod uariationes non faciunt indicium ad torturam quando principaliter uariatio non est circa factum, sed circa circumstantias, & qualitatem delicti, habetur etiã plene per Rol. eius conf. 3. nu. 53. Giach. i. Tutius.] Vide Nat. conf. 499. lib. 7. Ros.

K Ceterum.] Farin d. q. 52. nu. 44. & seqq. Ros.

Multi enim sũt adeo. Adde inf. q. 64. uerf. fin. ibi, caueant tamen; & ibi, multi enim innocentes; In casu tamen, quod reus titubaret, pro qua titubatione se fundaret Iudex, excipiat Aduocatus; Magnitudine periculi, nõ conscientia peccati reum commoueri; Ad Heren. lib. 2. uerf. Consecutio, ad si. argumento eorum, quæ dixi supra hac eadẽ quæstione, uerf. Fuga. per Blanc. repet. l. fi. num. 44. ff. de quæst. An autem petens misericordiam a Iudice uideatur fateri delictum? Quod non, Menoch. de Arbit. Iud. lib. 1. q. 7. num. 37. In teste tamen trepidatio, & palliditas coram Iudice non minuit fidem, iuxta Fel. in cap. pastoralis, § quia uerò, coll. mihi 7. de offic. deleg. Drogh.

m Subijcere.) Vulpell. resp. 72. num. 6. Ros.

n Si aliquis.) Farin. d. q. 52. num. 50. cum seqq. Ros.

pract. obseruari attestatur Paris Put. synd. fol. 44. i. post num. 4. quem refert, & sequi videtur Gram. conf. 5. nu. 5. Sed re vera Bar. hoc non dicit vt bene animaduertit Paris Put. in loco præalleg. post numer. 6. sed tantum, quod erit maxima præsumptio contra eum, licet Boss. in tit. de ind. num. 36. dicat, quod quicquid ille dubitat, ipse ita vidit semper illud dictum interpretari, vt scilicet faciat indicium ad torturam. Et ibi etiam dicit num. 38. & seq. quod præfca feruat, quod sola uariatio rei, etiam sine trepidatione, modo sit circa substantialia, facit indicium sufficiens ad torturam. Et quod mendacium solum sit sufficiens indicium ad torturam, dicit concludere comuniter Doct. No. uel. in tract. ad defensionem fol. 15. post. num. 5. Multi tamen tenuerunt contrarium, quod scilicet solum mendacium nõ sit sufficiens indicium ad torturam, sed solummodo faciat quandam suspicionem, quæ unctã cum alijs sufficiat ad torquendum, quam etiam dicit comuniter teneri Pract. Carrer. fol. 95. numer. 119. Hanc etiã dicit esse communem Gram. vot. 30. num. 15. in fin. Ego vero in hac uarietate opinionum crederem hoc esse relinquendum iudicis arbitrio, considerata qualitate personæ, & rei, super qua est mendacium, seu uariatio, an scilicet sit talis, in qua uerisimiliter possit cadere obliuio, & an sit circa substantialia negotij, & an incontinenti se correxerit. nõ talis uariatio diceretur potius emendatio, quam mendacium. Si tamen essem iudex. uix esset vt ex solo mendacio, vel uariatione ponerẽ reum ad torturam, nisi aliquod aliud ad-

miniculũ concurreret. Et hoc puto esse tutius.

Seterim sola inconstantia, titubatio, & trepidatio rei proculdubio non est sufficiens indicium ad torturam, sed tantũ facit contra eũ aliquatẽ præsumptionẽ, vt dicit Bar. in loco præalleg. Et ita cõitor tenetur, vt dicit Pract. Car. fol. 92. n. 120. Hanc et dicit esse uerã, & receptã sũam Simacas de bar. c. 63. nu. 24. quam et comunem appellat Plot. in repet. l. si quando, num. 886. Multi enim sũt adeo natura timidi, vt cum duncuntur ad presentiam iudicis, turbentur, ita vt nesciant, quid dicat. Et si sint innocetissimi, vt contingit illi nobili, de quo scribit Paris Put. de syndic. fol. 44. i. nu. 7. quos propterea impii esset tormetis subijcere.

Si aliquis uisus sit exire ex aliqua domo cũ glad. o sanguinolento, & cum facie pallida, quæ domus non habeat nisi unicum ostium, & intus reperitur homo mortuus, tale indicium est sufficiens ad cõdemnationẽ, ita allegatur tenere Ang. in l. j. in princ. ff. quod metus causa. Et est cõis opin. ut dicit Blanc. de indicijs nu. 292. prout illũ refert No. uel. in pract. crim. fol. 61. nu. 3.

(quãuis Ang. in loco præalleg. in lib. meo uideatur tenere contrariũ: quinimò ipsemet Ang. in l. quamuis, in fi. ff. de furt. expresse tenuit contrariũ, scilicet, quod imò nõ sufficiat ad cõdemnationem, sed tantũ ad torturam: et dicit, quod ita præfcaatur, quem refert Brun. de ind. fol. 51. num. 7. Ego in practica semper uidi seruari, quod hoc positum sit in arbitrio iudicis: nam aliquando uidi reos, contra quos extabant huiusmodi grauissima indicia, grauiter torqueri: aliquando etiam uidi eos condemna-

ria, uide licet pœna à consuetudine sancita. Menoch. de arb. Iud. lib. 1. q. 14. num. 7. Idem quando quid est à lege determinatum. Menoc. ubi sup. lib. 2. cent. 1. caf. 87. sub n. 10. Plot. in l. si quãdo, §. 48. ad fi. Tiraq. de pen. l. in Pref. n. 65. Quo casu pulchũ est uidere apud Cic. in orat. pro Sexto Roscio Comedo. To. 1.

To. 1. aliud est iudicium, aliud est arbitrium; iudicium est pœna certæ, arbitrium incertæ; ad iudicium hoc modo uenimus, vt totam litem obtineamus, aut amittamus, ad arbitrium hoc animo adimus; vt neque nihil, neque tantum. Deinde sequitur; Quid est iudicio? directum, alperum, simplex; quid est in arbitrio; mite, moderate, quantum æquius, & melius sit dati.

Item quãdo uocabuli significatio, à iure scripto sumitur, Menochius ubi supra, libro secundo, centuria secunda, casu 199. in fine. Item cessat arbitrium aliàs iudici datum cum nulla adest pœna, nec delictum; modo, quo per Menoch. d. centur. 4. caf. 354. sub num. 38. uide Felin. in capit. Nonnulli, col. mihi 32. de Rescrip. ubi quod in causa boni publici cessat arbitrium, & in capit. inter ceteras, col. mihi 5. uerf. Quinta restrictio, & uerf. per quem text. dicit Bal. in l. quicquid, C. de seru. fugit. & in capit. sunt & alij, coll. 17. uerf. sed huic opinioni, ext. de rescript. ceterum quæ dicuntur in hoc uerf. magis pertinent ad oratoriam artem, quàm aliter uide ad Heren. lib. 4. uerf. frequentatio, & in his terminis de inuent. libro primo, uerf. uol. omnis demonstratiua, & clarus in Topicis, uerf. uol. ab adiunctis ibi, est igitur magna ex parte, locus hic oratorius non modo Iurisperitorum, sed nõ Philosophorum quidem, fol. mihi 92. Et an talis exitus cum gladio sanguinolento probari debeat per unum testem, an uerò per duos, uide Alexandrum concludentem, quod per duos, consilio 138. sub numero quarto, uolum. 6. Matth. Filicianus inter consil. criminalia diuers.

consilio 47. num. 21. par. 1. Menoch. de arb. iud. lib. 2. centur. 3. caf. 270. numero 19. idem Alexand. consil. 14. sub numero 1. uol. 4. ubi habetur quomodo talis exiens faciat indicium necessarium. Drogh.

q Extraordinaria.] Adde, ac plenè uide hoc per Carrer. in pract. crim. §. homic. cap. ultimo, sub numero 39. Giach.

r Si res furata reperitur penes aliquem.] Itẽ, quod possessor rei furtiue teneatur ex uoluntate in iudicio nominare authorẽ suum, uult euitare suspicionẽ, quæ ab omni bono uiro debet esse aliena: legitur, atque notatur in l. inciuile est, C. de fur. & seru. corrupt. Giach.

Si res furata reperitur penes aliquẽ.] Adde omnimò nõ nõ videndum Dec. in consil. 39. per totum uolum. 1. ubi latissimè, an si res furta fuerit in domo alicuius reperta, dominus illius domus dicatur in culpa, & conscius 161 furti, & an quod ibi reperta sit, credatur uincto testi, & an propter hoc ille dominus poni possit ad torturam, & cõdenatur; uide etiam omnimò Menoch. de præsumptio. 19. ubi multum diffusè habetur de huiusmodi præsumptio, & uide quæ post 162 sui supra in §. furtum, uerf. nunquid. Baiard.

Modo ille.] Vide supra in §. furtum, uerf. sed nunquid ille. Ros.

Oriri posset ad materiam.] Adde, quod ex conuersatione malorum, multum mouetur animus iudicis, circa indicium ad torturam, per Crauetam consilio 220. numero duodecimo, per totum. Giach.

QVÆST. XXII.

Quomodo indicia legitimè probentur.

S V M M A R I A.

Ex Claro.

- 1 Indicia quomodo probentur.
2 Et an per unum testem, ibidem.
3 Et quid si non sit omni exceptione maior.
4 Et quid si cognouit tantummodò ad uocem, numquid.

Ex Additionibus.

- 1 Oculis certior est auribus.
1 Indicia quomodo probentur remissiuè.

- 2 Testis unicus quomodò probet, uel faciat indicium remissiuè.
3 Testis unicus deponens de aliquo actu proximo, uel remoto, ipsi maleficio facit aliqualem præsumptionem.
4 Testes singulares quomodo iungantur ad faciendum probationem, & indicium ad torturam, remissiuè.
5 Indicium remotum debet probari per duos testes.
6 Testes plures singulariter deponentes non faciunt indicium.
7 Præsumptiones plures, an & quando coniungantur.
8 Testes in facto concordēs, sed in tempore discordēs, uel non recordantes, faciunt indicium ad torturam.
9 Testis præsumitur omni exceptione maior. Lim. nisi qualitas hæc à statuto requireretur, tunc enim esset probanda.
10 Testes duo nõ omni exceptione maiores, habentur loco unius.
11 Testes duo non omni exceptione maiores, an plenè probent iudicis arbitrio remittuntur.
12 Testes non integri non probant.

ADDITIONES Ad Quæst. XXII.

Visum est.] Adde quomodo probentur iudicia, Hyppolutus Riminaldus sen. inter. consilia criminalia diueriorum consilio 105. per totum, & quid iuris si probentur iudicia per vnũ testem & quid si per duos vnus tamen testis omni exceptione maior facit iudicium sufficiens ad torturam, si de visu deponat; Duo tamen testes requiruntur, cum deponit aliter, quã de visu oculum iure certior sit oculus, infr. q. 64. versic. debet autẽ iudex, ibi puta, si ad sit tantum vnus testis, & dixi supra q. 21. vers. vnus testis, in principio; quando tamen vnus tantum testis facit iudicium, proba semper illum non esse integrum, si potes, vt cuites torturam, d. q. 21. versic. 1. ibi frequens etiam, & quomodo procedat, & quilibet præsumatur bonus, & integer, nisi contrarium probetur, Vide Boer. decis. 118. ad finẽ. Gloss. in cap. ex parte, in verb. æstimare de scrut. in ord. faciẽdo; videtur tamen contrarium infra q. 64. vers. sed quero, in fin. vbi quod inõ vnũ iudicium etiam remotũ videtur sufficere; Dic vnũ iudicium etiã remotum à maleficio sufficere ad torturam, vt ibi; probari tamẽ debet per duos testes, vt hic; Confessio namque extraiudicialis, est quid remotum à maleficio, tamen ad hoc, vt faciat iudicium ad torturam, non sufficit illã probari per vnũ, vel plures testes singulares; Cõcordat Aym. Crauet. tractat. de antiq. emp. part. 4. vers. sed enim, nu. 25. Blanc. repet. l. fin. nu. 47. ff. de quæst. supra quæst. 21. versic. Confessio extraiudicialis: Hinc est, ni fallor, vt credã maie fensisse Menoch. d. tractat. de arb. iudic. lib. 2. cent. 4. cas. 4. 303. sub num. 7. videlicet parem vim habere confessionem extraiudicalem cum iudiciali etiam quoad condemnationem, quãdo est testibus probata: Nam solum iudicium facit, vt hic, non autem probationem plenã; & contrarium statim dixit idẽ Menoch. dicto tractatu, l. bro secundo, centuria quarta, cas. 331. in princip. nisi forte in dicto casu 303. loquatur in casu probatã confessionis ad iactantiam, de qua dicto casu 331. in fin. Iudicia quædam particularia, vide apud Crauettam, consilio 178. Drogh. 1. Visum est.] Adde videndum ¶ ad hanc quæstionem quomodo probentur iudicia, Mascard. in tractatu de probationib,

QVÆST. XXII.

ISVM est, quæ sint species iudiciorum, & quæro nũc quãter maiecia ipsa probentur. Respondeo, Ioann. de Amicis, consil. 127. nu. 10. dicit, quod est indubitata, in iure cõclusio, quod qualibet iudicium, seu aduinculum, maxime si sit remotum à factõ, quantum minimum, & ne, faciens ad causam, de qua agitur, ad hoc, vt de eo mentio, & ratio habetur, de necessitate debet salte per duos testes probari. Et subdit, quod in ista conclusione non legit aliquem contradicẽtõrẽ. Hæc autem conclusio sumpta est ex vulgata Gloss. in l. fin. in verbo, vel iudicij. C. fam. bercif. quam sequuntur communiter Doct. vt dicit Ang. de Castro inter consilia criminalia diuerforum, consil. 94. num. 26. lib. 1. Illã etiã dicit esse communiter approbatam Soc. conf. 54. num. 2. lib. 4. Et dicit Michellus patrociniõ 46. post nu. 33. quod illam Gl. passim Doct. sequuntur. Alia autem est Gl. in l. si quis, in verbo, conuictus, C. ad l. Iul. maiestat. quæ videtur velle, quod per vnũ testem reus dicatur conuictus, saltem semiplene, & sic, quod dictum vnus testis sit sufficiens ad torturam. Et hanc Gl. dicit esse communiter approbatam Boer. decis. 163. num. 3. & Gul. de Bened. 11. parte repet. c. Rayn.

conclus. 894. vol. 2. & an testis vnus faciat iudicium ad torturam, Gabr. lun. conclus. 1. nu. 71. & in dicta conclus. ponit multas ampliationes, & limitationes, quando testis vnus plene probat, & etiam Lancelot. Conrad. in sua pract. c. dicta testium assumendo, numer. 5. ponit tringintaquinque casus, in quibus secundũ cum vnico testi plene creditur, vide Mascard. de prob. conclus. 5. nu. 118. Baiar. b. Iudicium, seu aduinculum. Mascil. consilio 18. nu. 11. Ros. c. Probari. Et hanc esse cõmun. opin. dicit Apofitillat. ad Alex. consil. 5. nu. 4. lib. 1. & de materia, vide Burf. conf. 38. nu. 2. ubi quod iudicium etiam de propinquo duobus testib. omni exceptione maioribus probari debet. Guot. d. Et tunc talis testis facit iudicium ad torturam. Adde, quod ille ¶ testis facit aliqualem præsumptionem, secundum Fulgos. in l. fin. ff. de quæst. quem refert, & sequitur Brun. in tract. de indic. q. 2. princip. part. 2. num. 5. vide etiam Blanc. in d. l. fin. numero 366. ubi plene, quod probent testes singulares, & ¶ quando cõiungantur ad faciendum probationem, & iudicium ad torturam, Grammat. conf. 35. num. 6. & Vulpell. consil. 109. num. 3. & consil. 39. num. 11. dicit, quod licet ¶ iudicium remotũ debeat probari per duos testes, tamẽ quod plures testes deponentes singulariter de singulis iudicijs probant plures præsumptiones, quæ faciunt iudicium ad torturam, quoniã quæ non singula profunt, multa collecta inuuant. Nat. consilio 369. in fin. Gigas in tract. de crimine læsæ maiestat. lib. 2. tit. quomodo, & per quem quæst. 25. in fine, Grammat. consil. 57. column. pen. Paris. consil. 57. col. 1. Riminald. ien. consil. 319. numero 4. uoluunt. 4. & Excellentissim. Petr. Anton. à Petra, in suo tractatu de fidei commissis, quæstione duodecima, numero 520. & sequentibus. ¶ & licet in coniunctione præsumptionum, seu iudiciorum, debeant singula iudicia, & præsumptiones esse in suo genere perfecte probata, hoc tamen intelligendum est, ut requiratur ad condemnandum, non autem ad torquendum, ita respondit Arnaldus Albertinus in Tractatu de agnoscendis assertion. Catholic. & Hæretic. quæstione uigesima quinta, numero vigesimo. 8. Item adde, quod ¶ in facto concordēs, sed in tempore discordēs, vel non recordantes, faciunt iudicium ad torturam, secundum Angelum in consilio tertio, numero tertio. Baiard.

Vnum tamen scias.] Adde videnda, quæ posuit supra ¶ quæstione proxima in versiculo vnus testis, & si extaret statutum requirens testem omni exceptione maiorem, tunc non probaretur; secus autem si à statuto talis quali as non esset requisita, quia eo casu de iure communi præsumeretur omni exceptione maior, ita Alciatus de præsumptionibus, regu. 3. præsumpt. 2. num. 11. & per totam, & latissime per Mascard. de probationibus in conclus. 1248. numero 11. vol. 3. 10. Item adde, ¶ quod duo testes non omni exceptione maio-

res saltem habentur loco vnus testis, secundum Imol. in l. qui testamento, de testament. & Calcan. consilio 109. columna secunda, vers. præterea dico, sed Angel. in consil. 128. videtur velle contrarium, & Ale. in cõf. 131. col. 6. tenet, ¶ duo testes non omni exceptione maiores nõ probant plene. Are. aut. & Fel. in c. licet vniuersis, de testib. dicunt esse in arbitrio iudicis; tñ aduerte, quod licet sit in arbitrio iudicis, nihilominus quando ¶ nõ sunt integri testes, iudex non debet arbitrari, quod duo testes sufficiant, vt dicit Corn. consil. 55. in fine, vol. 4. Baiard.

QVÆSTIO XXIII.

Quis modus in assumendis iudicijs seruandus sit.

S Y M M A R I A.

Ex Claro.

1. Iudicia à quibus personis sumi debeant.

2. Et an ad ea sumenda debeat pars citari. 3. Et an sint danda interrogatoria testibus à reo.

Ex Additionibus.

1. Testium depositiones quomodo sint scribenda in Regno Neapolis. 2. Testes debent examinari separatim de iure diuino. 3. Testes sunt interrogandi de causa scientiæ, aliter non probant.

ADDITIONES, Ad Quæst. XXIII.

QVÆST. XXIII.

Quæro postquam.] Melius, & diffusius declarat hanc materiam Blanc. in repet. l. fin. num. 49. cum sequẽ. ff. de quæst. Drogh. b. Debet autem iudex.] Hoc idem habetur supra quæst. 5. in principio, & aduerte iudex, est enim magna animaduersio, infra q. 95. vers. sed hic incidenter, q. 58. in princ. sup. q. 17. vers. fin. in fin. infra q. 49. vers. Hæc autem omnia ad fin. q. 61. versic. sed hæc quidem, dixi ad q. 44. versic. fin. in fin. ex Bart. in l. absentem, nu. 4. ff. de pen. Drogh. Super hoc fieri egregias imposturas.] Impositura quid sit infra, quæst. 83. vers. Si quis imposturam, vide Baldũ declarantem imposturam esse enormẽ diffamationem in cap. fin. sub nu. 5. extra de rescrip. Drogh. d. Non autem probõ.] Adde, quod in Regno Neapol. ¶ per Regiam Pragmat. 9. incip. itẽ quia nobis sub tit. de actuarijs,

Vero, postquam est aperta via iudici ad inquirendum, à quibus personis debeat sumere iudicia, siue informationes? Respond. Siquidem pars in querela, aut consil. in denunciatione nominaverit aliquos, tanquam de ipso delicto informatos, prout communiter fieri consuevit, vt dixi sup. q. 7. vers. quæro nunc, tunc eorum di. Et ante omnia recipi debet, sin minus, examinandi sunt illi, qui verisimiliter possunt esse informati, puta, vicini, secundum practicam, quam docet Bartol. in l. fin. post nu. 2. ff. de quæstio. b. Debet autem iudex in hoc caute embulare, quia sepe numero delinquentes, seu agentes pro eis contabunt secreto pacem cõoffensis, & deinde faciunt, quod ipsi, vel alij eorum nomine subministrant testes,

qui eorum attestatiõibus destruunt intentionem fisci. An autem verum, vel falsum deponant, Deus scit. Et ita solere aliquando praticari admonet Blancus in pract. crim. fol. 22. post num. 56. Propterea forte bonum esset, quod iudex, vel notarius, qui recipiunt testes super delicto, prius ab eis orerentur intelligerent breuiter seriem facti, quam eorum dicta in scriptis redigerent. Et vbi cognoscerent, quod affectarent defensionem rei, possent eos diligentius interrogare, perscrutando à quibus suis sent vocati, aut instructi, aut cum quibus locuti fuissent, antequam deponerent, & similia, cogendo etiam eos ad fideiubendum, vbi ipsi iudici viderentur de subornatione suspecti. Et hoc maxime, quando tales testes superueniunt post iam fundatam intentionem fisci. Quod nota, quia aliquando vidi super hoc fieri egregias imposturas iudicibus non indoctis, neq; inexperitis. Non autem probõ, imò detestor quandam practicam, quam seruant multi iudices, & notarij parum timentes Deum, qui dum recipiunt, & scriptis redigunt dicta testium deponentium ad informationem curiæ; scribunt tanũmodo ea, que faciunt pro fisco: Et si testis aliquid dicat, q exgrauet delinquentem, omit-

scribis prouisũ fuit, quod dicta testium pro, & contra inquisitos integra recipiantur, sed malẽ obiciatur. Adde, quod in recipiendis iudicijs, siue informationibus examinatio testium ¶ est facienda secreto, vt per Glossam in l. si quando, Cod. de test. quæ dicit, quod fuit inductum per Danielem de Sufanna, vt legitur in eius libro capitulo 13. & ideõ Bartol. in tract. ad reprimend. in versic. figura. nu. 15. tenet, quod sit de iure naturali, siue Diuino, & testes ¶ sunt interrogandi de causa scientiæ, alias nõ probant, Bald. in consil. 77. vol. 3. Baiard.

Male